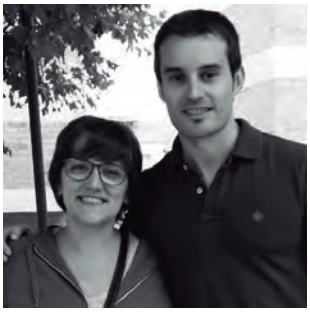
Art i Patrimoni

Miquel Català

Anna Sàez Guiu

Foment Granjenc

shikar. *núm. 02 | 2015 p. 114-119*

RESUM

Presentem el projecte d'una eina informàtica per a poder desar tot el material fotogràfic i documental que trobem i anem recuperant al poble a través d'exposicions i altres treballs que es fan a la vila: www.akamc2.cat/arxiugranjenc. L'objectiu principal és recuperar, conservar i difondre el patrimoni fotogràfic i documental del poble i de la zona. La majoria d'aquest patrimoni és en mans de gent gran i volem facilitar al màxim que no es perdi amb el pas del temps, ja que és un material delicat i que s'anirà malmetent. Per aquesta raó estimem guardar-ho en format digital, en un arxiu o base de dades a la xarxa, perquè aquesta informació sigui abastable a qui la pugui necessitar o consultar. Aquest patrimoni, les dades que genera i d'on prové, quedarà protegit per les persones promotores del projecte i la mateixa eina. És un treball que fa molt d'èmfasi en la memòria i, sobretot, en la memòria col·lectiva d'un poble, la Granja d'Escarp. És per això que hem triat aquest nom Foment Granjenc*, amb j, ja que era l'antic espai recreatiu i cooperativa agrícola del poble, un edifici emblemàtic, amb molta història i construït a comuns, amb les mans dels granjolins i de les granjolines.*

PARAULES CLAU

Història, fotografia, material gràfic, arxiu fotogràfic, Segrià, la Granja d'Escarp.

ABSTRACT

This paper is about introducing a new software tool which allow the user to store pictures and any other document suitable to be scanned recovered. The documents are recovered from our hometown thanks to public exhibicions. The main goal is to restore, preserve and make our local photographic heritage public. Most of the heritage has never been collected before and it remains in private hands. The project is aimed at preserve such a delicate documents from the degradation over time. The preservation relies first on the digitalisation, then the documents are filed electronically in a database. The database containing the digitalised heritage has been made public in a secure way. This protects the heritage. This project emphasizes on the collective memories of our hometown. This is why we chose that particular name Foment Granjenc *even if the j could look as a misspell. This name was given to an ancient local association, a wonderful building with an amazing past which has been built thanks to the participation of all local people.*

KEYWORDS

History, photography, graphical content, photographic archive, Segrià, la Granja d'Escarp.

INTRODUCCIÓ

El *Foment Granjenc* és un projecte que surt de la junta dels Amics de l'Ermita de Sant Jaume de la Granja d'Escarp, i que en Miquel Català dissenya com a enginyer informàtic i creador de l'eina principal de conservació del patrimoni en qüestió. L'esmentada associació té com a objectiu principal la recuperació del patrimoni històric i cultural del poble. La idea d'iniciar un arxiu fotogràfic va germinar al voltant d'un inventari de fitxes iniciat el 2011, en què es recollia el patrimoni natural, arquitectònic, arqueològic i industrial de tot el terme municipal de la Granja d'Escarp.

El mateix any 2011, els Amics de l'Ermita van dur a terme una exposició fotogràfica sobre la mineria a la Conca Segre-Ebre, amb material cedit per persones del poble relacionades amb aquesta indústria. Aquesta exposició va generar un material de més d'un centenar de fotografies. L'any següent, sobre les mateixes dates, en una segona exposició, aquesta sobre fotografies antigues dels carrers del poble, es van generar una vuitantena de fotografies més. Al mateix temps, s'estan duent a terme altres projectes que generen una quantitat important de fotografies antigues en format paper que es digitalitzen i no tenen un espai únic de dipòsit ni d'arxiu.

La Granja és un poble de nou-cents i escaig habitants amb els serveis bàsics d'atenció al ciutadà, alguns equipaments per a l'oci i activitats diverses. Però no disposa de cap espai de dipòsit ni d'arxiu que reculli tot aquest material generat. Tota la documentació que genera la vida cultural de la Vila ara mateix no està sent documentada ni recollida de manera que pugui ser utilitzada o consultada per qualsevol vilatà o usuari d'arreu. Per tant, part de la tasca de recuperació del patrimoni històric de l'Associació queda a mitges per no poder tenir recollit un material essencial per a la recuperació del patrimoni històric i cultural com és la fotografia. A partir d'aquí, arrenca la tasca de creació de la base de dades o arxiu fotogràfic *Foment Granjenc*.

El Foment Granjenc vol ser un espai virtual on poder guardar les dades de tot el que fa referència al patrimoni cultural que tenim a la Granja d'Escarp.

El *Foment Granjenc* vol ser un espai virtual on poder guardar les dades de tot el que fa referència al patrimoni cultural que tenim a la Granja d'Escarp. A dia d'avui el projecte té dissenyada una base de dades per a la introducció de fotografies antigues sobre la població, que es troba a l'espai web: www.akamc2.cat/arxiugranjenc, en l'apartat «Arxiu fotogràfic».

Hem començat amb el patrimoni fotogràfic i la idea és continuar amb l'elaboració d'unes fitxes resum amb la informació de la resta de patrimoni, però aquesta part encara no l'hem desenvolupat.

Fig.1 - Grup escolar. Any 1924. Fotografia cedida per Pilar Guiu.

Fig. 2 - Mina de Sta. Bàrbara. Fotografia cedida per Pilar Teixidó.

Fig. 3 - Pagesos venent carregant préssec a la cooperativa. Dècada del 1950-60. Fotografia cedida per Esther Massamunt.

Fig. 4 - Miners fent gransa. Principis de segle XX. Foto cedida per Manel Casals.

JUSTIFICACIÓ

El terme *memòria* porta implícits molts significats i va associat a multitud de circumstàncies. *Memòria* és la facultat psíquica mitjançant la qual es reté i es recorda el passat. És la petjada o el vestigi de l'ahir (en format material o immaterial), inclús pot ser el passat vist en l'actualitat segons cada individu. *Fer memòria* és l'acte mitjançant el qual posem de relleu per nosaltres mateixos o pels altres esdeveniments del nostre propi passat o del passat comú. També podríem dir que és el petit espai o arxiu que ocupa, dins el nostre cervell, allò que recordem o que creiem recordar sobre el que ens ha passat a la vida i en el nostre entorn.

En canvi, la paraula *fotografia* té un significat més unidireccional. Si deixem de banda debats sobre la fotografia digital que permet retocs de les imatges, entre d'altres qüestions, estarem d'acord que la fotografia és la plasmació de llum sobre una superfície sensible en un moment determinat del temps. És el retrat instantani d'un espai important, un esdeveniment quotidià. Sobre paper, vidre o en format digital, però allí queda un moment emmagatzemat per a la memòria no només individual sinó col·lectiva. Per tant, la relació entre memòria i fotografia sembla òbvia. És un dels vestigis materials que ens queda com a patrimoni per a la nostra memòria col·lectiva.

Recuperar o conservar testimonis de la memòria d'un poble és necessari per construir la nostra identitat, saber qui som i d'on venim. La plasmació d'imatges del passat fa aproximar-nos a històries passades, posa en paper la idea o coneixement del fet amb un realisme emmagatzemat. En un poble petit de les nostres característiques, hi ha molta memòria oral, però poca plasmada en paper. En canvi, sembla que en format fotogràfic disposem en cada casa de capses plenes d'instants del temps que no s'esborraran amb el traspàs de la gent més gran, però sí que s'aniran deteriorant, malmetent o extraviant per manca d'espais de recuperació.

La importància d'aquestes capses plenes de fotografies és evident per als que vénen i per tot el que s'ha exposat abans. Si podem recuperar aquests records encapsats, podrem definir històries, estudiar esdeveniments determinats, treure a la llum fisonomies de personatges, i fer-ne divulgació per al coneixement. Pensem que és de responsabilitat global conservar la fotografia i la memòria com a patrimoni històric i això pot ser una acció de tots en comú amb unes eines accessibles per a tothom.

CONSERVAR LA FOTOGRAFIA

Malgrat la joventut del que representa la fotografia en la història, s'ha generat multitud de reproduccions i hi ha infinitat de material per recopilar. Ens seria impossible conservar tots aquests moments i records, tot i ser un poble de menys de mil habitants.

La ciència de la conservació fotogràfica, arxivística i documental, també és recent, però va lenta, hi ha escassetat de professionals i programes formatius en relació a la multitud de material fotogràfic generat arreu. Llavors entenem que aquesta conservació o estudi va fent el seu procés, de vegades per la importància i les característiques del material a conservar i de vegades per la procedència o l'indret on es troben les fotografies. Però el fet important creiem que és la conservació, en el format que sigui possible, del testimoni en paper. Aquesta conservació, encara que no sigui en el registre estricte d'un arxiu adequat, la podem dur a terme a poc a poc en format digital i accessible a la població d'una manera assequible. Les noves tecnologies permeten guardar en format digital tot tipus de documentació i la seua exposició en xarxa la fa accessible a tothom.

Aquesta conservació, encara que no sigui en el registre estricte d'un arxiu adequat, la podem dur a terme a poc a poc en format digital i accessible a la població d'una manera assequible.

OBJECTIUS

Objectius generals i específics:

Recuperar patrimoni històric documental

- Buscar fotografies antigues en relació a la Granja d'Escarp.
- Demanar a la població que faci l'esforç de portar el material per recuperar-lo.
- Rebre el material en un espai públic on pugui anar tothom a dipositar-lo.
- Tenir les eines informàtiques en un espai públic on pugui accedir tothom i fer-ne ús per penjar les seves fotografies a la base de dades.
- Trobar un espai on guardar aquest material i retornar-lo un cop generat l'arxiu per a la seva conservació.

Conservar el testimoni fotogràfic en format digital

- Conservar i protegir tota la informació que tenim sobre cada element fotogràfic.
- Crear una eina informàtica en format arxiu o base de dades que permeti la conservació en format JPEG de la imatge i en la qual es reculli la màxima informació possible.
- Disposar d'equips informàtics ordinadors i escàners per poder fer el procés de desat del material.
- Tenir un servidor central que albergui tota la informació digitalitzada a la xarxa.

Difondre a través de la xarxa el material recuperat

- Publicitar la presentació del projecte en cartells per repartir en espais públics.
- Presentació del projecte i de les eines informàtiques a disposició del públic.
- Construir una pàgina web per a l'arxiu o base de dades.
- Crear enllaços a pàgines web del municipi com ara la de l'Ajuntament de la localitat.
- Protegir les imatges amb una marca d'aigua per evitar la divulgació de manera errònia o fraudulenta.
- Guardar la imatge dins l'arxiu en diferents formats i amb tota la informació possible, segons la utilització que se n'hagi de fer: consulta, estudi...
- Localitzar i identificar aquests elements del patrimoni amb tota la informació possible.
- Facilitar l'accessibilitat a la informació i la comunicació entre professionals i /o persones que conserven aquest patrimoni.

Fig.5- Embarcador davant d'Escarp. Principis de segle XX. Foto cedida per Manel Casals.

METODOLOGIA

Recollida del material

La recopilació de material fotogràfic en un primer moment del projecte va venir donada amb les exposicions fotogràfiques fetes al poble els anys 2011 i 2012. Mitjançant pregons a la població i anant a les cases de persones relacionades amb el tema, vam rebre entre les dues exposicions gairebé dues-centes fotografies en format paper.

Actualment, hem fet una presentació al poble de com pot guardar la gent les seves fotografies a la base de dades *Foment Granjenc* i ens hem ofert a fer-ho nosaltres mateixos en privat i a retornar les fotografies al propietari. La recepció de les fotografies sempre l'hem fet fins ara a través de l'Ajuntament o bé directament als membres de la junta de l'Associació d'Amics de l'Ermita de forma particular. Sempre i de manera especial per a totes les fotografies recopilades, hem demanat el permís oportú per poder-ne fer difusió.

Escaneig en JPEG

L'escàner és un dispositiu que serveix per capturar una imatge a partir d'un dibuix, una fotografia o un objecte real. A aquest procés se l'anomena digitalitzar la imatge, és a dir, convertir-la en digital, per poder guardar-la a l'ordinador i fer-ne qualsevol ús o retoc fotogràfic. Així, podem utilitzar-la en qualsevol document, imprimir-la, publicar-la a Internet o fer-ne divulgació.

Les imatges digitals estan formades per petits quadres de color anomenats *píxels*. Els píxels són com els àtoms que componen la imatge a l'ordinador. El grau de qualitat de les imatges es diu *resolució* i s'indica en píxels per polzada (ppi). A més resolució, més qualitat, tot i que també ocuparà més espai.

La majoria dels escàners inclouen programes amb assistents de gran ajuda, gràcies a les quals es pot ajustar la resolució de sortida en funció del tipus d'imatge que es vagi a escanejar: foto en blanc i negre, en color, etc.

El format és el tipus d'arxiu que triem en desar la imatge. N'hi ha diversos, però els més usats són TIFF i BMP en imatges per imprimir i els formats comprimits GIF i JPG per a Internet i correu electrònic.

El format JPEG d'imatges en digital és un format comú en tots els aparells informàtics de nivell usuari i que pot utilitzar-se de forma general. És el que hem triat nosaltres per guardar les imatges a la base de dades de la xarxa. JPEG o Joint Photographic Experts Group és un algoritme dissenyat per a comprimir imatges estacionàries amb vint-i-quatre bits de profunditat o en escala de grisos. El JPEG només tracta imatges fixes, de vegades hom l'anomena JPG a causa de l'extensió que té en els sistemes operatius que només accepten tres lletres d'extensió. La imatge es codifica a distints nivells de resolució, cosa que facilita que es pugui mostrar en diversos tipus de visualització. La resolució més baixa és la primera que s'obté al descodificador, però, posteriorment, la resta de dades es pot anar augment al mateix descodificador.

Mitjançant pregons a la població i anant a les cases de persones relacionades amb el tema, vam rebre entre les dues exposicions gairebé dues-centes fotografies en format paper.

Creació de la base de dades

La base de dades s'ha generat utilitzant la tecnologia mySQL, que és de lliure utilització.

La descripció de la taula que detalla els diferents camps és la següent:

```
+-------------+----------------+------+-----+--------------+----------------+
| Field       | Type           | Null | Key | Default      | Extra          |
+-------------+----------------+------+-----+--------------+----------------+
| id          | int(10) unsigned | NO   | PRI | NULL         | auto_
increment |
| event_time  | timestamp      | NO   |     | CURRENT_
TIMESTAMP |          |
| tipus       | varchar(20)    | YES  |     | NULL         |          |
| titol       | varchar(150)   | YES  |     | NULL         |          |
| descripcio  | varchar(500)   | YES  |     | NULL         |          |
| datacio     | date           | YES  |     | NULL         |          |
| data_aprox  | int(11)        | YES  |     | NULL         |          |
| localitzacio | varchar(150)  | YES  |     | NULL         |          |
| persones    | varchar(300)   | YES  |     | NULL         |          |
| filename    | varchar(50)    | YES  |     | NULL         |          |
| file_md5    | varchar(32)    | YES  |     | NULL         |          |
| nom         | varchar(50)    | YES  |     | NULL         |          |
| correu      | varchar(50)    | YES  |     | NULL         |          |
| adreca      | varchar(32)    | YES  |     | NULL         |          |
| tlf         | varchar(10)    | YES  |     | NULL         |          |
+-------------+----------------+------+-----+--------------+----------------+
```

La clau per a cada objecte inserit és un identificador (camp 'id') que es calcula a partir del contingut binari de la fotografia pujada.

El camp 'event_time' enregistra la data i l'hora en les quals s'ha registrat la fotografia a la base de dades.

El camp 'tipus' fou pensat per a futurs usos de la base de dades, en què els objectes inserits siguin distints a fotografies.

La resta de camps s'omplen amb el text que introdueixi l'usuari via el formulari web. Serveixen no només per a guardar la informació associada a la fotografia sinó també per a facilitar la recerca de material a l'arxiu, filtrant per paraules en cada un dels camps.

Protecció

Les imatges guardades al *Foment Granjenc*, apareixen per a la visualització al públic amb una marca d'aigua, que n'impedeix l'ús lliure i sense autorització. Les dades de qui registra qualsevol fotografia a l'arxiu queden reservades només per als seus creadors, de manera que si algú en vol fer algun estudi o necessita el document en paper, pot seguir tres vies:

- Escriure'ns a fomentgranjenc@gmail.com
- Posar-se en contacte amb l'Anna Sàez o en Miquel Català directament.

A partir d'aquí i si el propietari de la imatge accedeix a la petició formulada, es donarà el contacte en qüestió.

Divulgació

Aquest projecte el vam posar a l'abast de la població el mes de gener d'enguany, durant una presentació al públic que es va fer per les festes d'hivern del municipi. S'hi va presentar l'arxiu i els seus objectius i, a més, es va realitzar una pràctica de com fer-ho en públic.

A més de la presentació, es van repartir per la població cartells per informar de l'acte i de la pàgina web que es posava en marxa. I l'Ajuntament de la Granja d'Escarp al mateix temps va posar un enllaç a la pàgina web oficial del consistori: http://granjaescarp.ddl.net/

Avaluació inicial del projecte

Després de deu mesos d'haver-lo posat en marxa, hem fet una primera avaluació del projecte i del seu desenvolupament. Ens hem trobat amb tres dificultats:

- La gent que acostuma a tenir aquest patrimoni guardat sol ser gent gran i la seva relació amb les noves tecnologies no els permet accedir a aquest tipus d'eina.
- Encara no tenim un espai habilitat on la gent pugui anar a fer ús d'aquest arxiu i algú els ensenyi com va.
- Hi ha hagut una demanda alta de fotografies antigues per a diferents projectes al poble i caldria unificar esforços i fer un treball en conjunt.

Propostes de millora:

- Hem fet la proposta a la biblioteca del poble de donar un escàner per connectar-lo a un dels ordinadors de què es disposa. Així, la bibliotecària ensenyarà a la gent que ho vulgui a introduir les seves fotografies a l'arxiu fotogràfic. També recollirà fotografies perquè puguem escanejar-les des de l'Associació.
- Hem demanat a la regidoria de cultura que, quan es facin demandes de fotografies antigues, es demani el consentiment per poder guardar aquest material a *Foment Granjenc*.
- També hem valorat que seria oportú, un cop creada l'eina, havent-la posat en funcionament i amb un cert temps de rodatge, que n'adquirís la gestió un ens públic atès que el patrimoni és cosa de tot el poble.

BIBLIOGRAFIA I FONTS

Ajuntament de Barcelona, Arxiu Municipal de Barcelona, Arxiu fotogràfic de Barcelona. En línia: http://arxiufotografic.bcn.cat/ [Consulta: 8 novembre 2012].

Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya (IEFC). En línia: http://www.iefc.cat/documentacio/arxiu.php [Consulta: 1 desembre 2012].

Centre Excursionista de Catalunya. En línia: http://www.cec.cat/areadocumental [Consulta: 1 desembre 2012].

Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, *Boletín Oficial del Estado*, 298, de 14 de desembre de 1999, i suplement en català núm. 17, de 30 de desembre de 1999.